

BERUHÁZÁSOK SZERKEZETÉNEK VIZSGÁLATA
BAROMFITARTÓ GAZDASÁGOKBAN
MAGYARORSZÁGON

Bartl Bianka, Ábel Ildikó*

Pannon Egyetem Georgikon kar, 8360, Keszthely Deák Ferenc u. 16.

Gazdaságmódszertani Tanszék

**b.bius11@freemail.hu*

Abstract

The authors based the data of the Test Plant System (FADN) operated by the Agriculture Research Institute (at the following AKI) on the structure of investments in poultry farms. The period under review: 2005-2017. We made a distinction between small, medium and large plant sizes and we examined, with the data of these farms separately. Significant differences can be observed in all of the indicators examined, with the most significant ones being seen in terms of grants and net investment. The volume and distribution of investment subsidies and net investment were influenced by the characteristics of size of the plant. While the volume of gross investment is the highest for the small ones this order revolves around subsidies and net investment. Regarding the structure of gross investment, the largest value for all three farm size

was recorded for breeding animals, whereas in case of real estate we experienced changes per plant size

Keywords: poultry industry, gross investment, investment aid, net investment

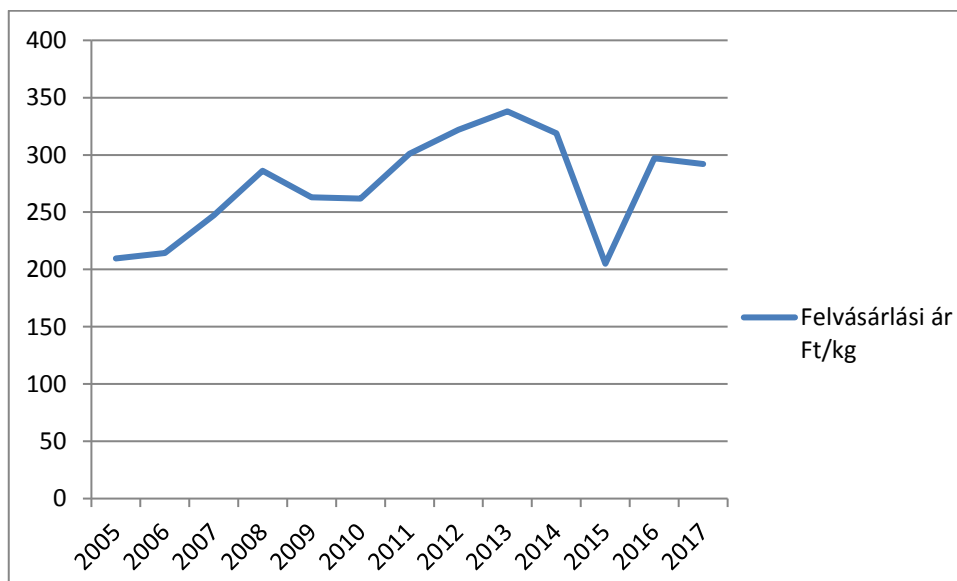
Összefoglalás

A szerzők az Agrárgazdasági Kutató Intézet (továbbiakban AKI) által működtetett Tesztüzemi rendszer (FADN) adatai alapján a baromfitartó gazdaságok beruházásainak szerkezetének vizsgálatát végezték el. A vizsgált időszak: 2005-2017. Különbséget tettünk kicsi, közepes és nagy üzemméret között és e gazdaságok adatait külön-külön vizsgáltuk. Számottevő különbségek tapasztalhatók kivétel nélkül mindegyik vizsgált mutatónál, a legjelentősebbek a támogatások és a nettó beruházás tekintetében látható. A beruházási támogatások és nettó beruházások volumenének és eloszlásának alakulását az üzemméretre jellemző sajátosságok befolyásolták. Míg a bruttó beruházások volumene a kicsik esetében a legmagasabb, addig a támogatások és a nettó beruházások tekintetében ez a sorrend megfordul. Bruttó beruházások szerkezetét tekintve mindhárom üzemméret esetében a tenyészállatoknál regisztráltak a legnagyobb értéket ezzel szemben az ingatlanok esetében üzemméretenként változásokat tapasztaltunk.

Kulcsszavak: baromfiágazat, bruttó beruházás, beruházási támogatások, nettó beruházás

Bevezetés

A 2000-es években a hazai baromfitermelésre több külső tényező gyakorolt negatív hatást, 2006-2007 között a madárinfluenza, 2008-ban a takarmányárak robbanásszerű növekedése mélyítette el az ágazat válságát. A takarmányárak éves átlagos növekedése 2006-2011. között a csirke-tápok esetében 13%-os volt. Az ágazatban felhasznált energia árának változása is hasonló tendenciát mutatott, ugyanezt az időszakot vizsgálva a villamos áram ára 22%-kal, a földgázé 99%-kal, míg a gázolajé 50 százalékkal növekedett. A felvásárlási árak is emelkedtek (1. ábra), de a termelési költségek növekedési tendenciája nagyobb volt, így nem fedezte azokat. Az élő csirke felvásárlási ára 2006-2011 között közel 45%-kal, az élő pedig pulykéé 40%-kal emelkedett. Mivel a felvásárlási árak nem ellensúlyozták az energia- és takarmány költségek növekedését az ágazat jövedelmezősége romlott. A fogyasztói árak emelkedése miatt a belföldi fogyasztás csökkent, és erősödött a szürke- és feketegazdaságon belüli értékesítés, melynek aránya a Baromfi Terméktanács becslése szerint 15-25%-ról 35%-ra fokozódott az ágazaton belül.

1. ábra: Vágóbaromfi felvásárlási árának alakulása 2005-2017. Forrás: KSH

A korábbi állategészségügyi problémák miatt a fogyasztók bizalma megromlott ez fogyasztáscsökkenést eredményezett, azonban rövid időn belül a szigorú élelmiszerbiztonsági szabályozásnak köszönhetően a piaci helyzet helyreállt (Aliczki, 2012). A baromfihús fogyasztását lényegesen befolyásolja a sertéshús fogyasztói ára is. Jellemzően akkor nő a baromfihús fogyasztása, ha a sertéshús ára emelkedik.

A nemzetközi statisztikai honlapok (OECD-FAO, USDA, FARPI) egybehangzó prognózisa, hogy a baromfiipar a következő években pozitív irányú növekedést fog mutatni, mind a termelés, mind a fogyasztás mutatói jelentősen növekedő tendenciájúak lesznek az elkövetkezendő 5-10 évben. Az EU jelentős szerepet tölt be a világ baromfihús termelésében, az Unió fogyasztás 70 %-át Franciaország, UK, Spanyolország, Németország és Olaszország állítja elő. Az export terén is kiemelkedő teljesítményt mutatnak, az EU tagországok között található világviszonylatban a 4 legnagyobb exportőr. A fogyasztási szokások az elmúlt években jelentősen változtak (az egészséges életmód propagálása miatt) Így jelentősen megnövekedett a kereslet a baromfihús iránt. Míg az EU 28-ban a sertéshús preferencia jellemző addig hazánkban a baromfihús fogyasztás jár az élen (Benke, 2013).

1960-1970 es években vált jellemzővé a hazánkban a nagyüzemi baromfitartás, de még néhány kisüzem is fellelhető. A 90-es években a kisebb válságba jutott ágazat többféle problémával nézett szembe, mint a termelési költségek növekedése és a felvevő piacok elvesztése. A mélypont után az ágazat a 2000-es évek elején újra fellendült, bővült a kül-, és belpiaci egyaránt, illetve növekedés vette kezdetét mind a termelés, mind az export, import és a fogyasztás tekintetében is (INTERNET2).

A baromfiállomány a rövid életrétege miatt évközben gyorsan változik, a piaci változásokhoz mára már a termelők meglehetősen jól alkalmazkodtak, ennek hatására a bejegyzett állomány nem tükrözi megbízhatóan az éves termelés alakulását. Vágóhidak

teljesítménye is kiemelkedően növekszik 2012-2016. között 130 ezer tonnával emelkedett (Juhász et al., 2017). Az elkövetkezendő évekre is hasonló mértékű és erejű növekedés jósolható a reformátkezés miatt. 2025-re 30 %-ot meghaladó globális fogyasztásnövekedés várható, amely a termelés volumenének növekedését is elengedhetetlenné teszi (Benke, 2013). A fogyasztás tekintetében előrejelzések szerint 2030-ra megelőzi a sertéshúst és az élre tör a világ húsfogyasztásában (Benke, 2013; Aliczki et al., 2013). A hazai baromfi ágazat legjelentősebb problémája a nemzetközi versenyképesség romlása, mely ágazati piacvesztéshez, ezen keresztül a versenyképtelen vállalkozások megszűnéséhez vezet (Szöllősi és Nábrádi, 2007; Szöllősi, 2008).

Anyag és módszer

A vizsgálat adatbázisát az AKI Tesztüzemi információs rendszere (FADN) szolgáltatta. Elemzéseink során átlagadatokkal dolgoztunk. Az adatbázis több mint 1900 tesztüzem adatát mutatja, amely 107 ezer, olyan mezőgazdasági termelőt képvisel, akiknek a Standard Termelési Értéke meghaladja a 4000 eurót. 2017-ben 158 baromfitartó (68 kicsi, 37 közepes és 53 nagygazdaság) üzem került bele a mintába, amely országos szinten 5 857 üzemet reprezentál. Az üzemeket gazdaságméret alapján vizsgáltuk. A tesztüzemi rendszer a baromfitartókat számosállat szerint 3 csoportba osztja: 20 számosállat alatt kis, 20-50 számosállat között közepes és 50 számosállat felett nagy gazdaságokról beszélünk.

Célunk az volt, hogy megvizsgáljuk a baromfitartó gazdaságok által megvalósított beruházások szerkezetét és az igénybe vett támogatások mértékét a gazdaságok méret nagysága alapján.

A *bruttó beruházás* adott évben a befektetett eszközök állományának növelésre fordított összeg. A *nettó beruházás*: a befektetett eszközök állományának növekménye a selejtezések és az értékcsökkenési leírás figyelembe vételével.

Adatainkat Microsoft Office Excel 2003 táblázatba rendeztük és a program segítségével elemeztük. A vizsgált időszak 2011-2017.

Eredmények

A kis gazdaságok befektetéseit elemezve megállapítható, hogy a bruttó beruházásaik volumene hullámzó a vizsgált időszakban, tetőpontját 2016-2017. években érte el, értéke változatlan 469,94 ezer Ft/számosállat. Ebben a két évben nagy értékű ingatlan és gépberuházásokat valósítottak meg, amelyre azonban a beruházási támogatások igénybe vétele elenyésző. A teljes vizsgált időszakot tekintve legnagyobb mértékű fejlesztés a tenyészállatok tekintetében valósult meg volumene rendkívül ingadozó (legalacsonyabb feljegyzett érték 58,04 ezer Ft/számosállat, míg a legmagasabb 178,69 ezer Ft/számosállat).

1. táblázat: A kis gazdaságok beruházásainak szerkezete, 1000 Ft/számosállat

Mutató	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bruttó beruházás	143,89	68,46	263,28	103,31	272,13	139,35	245,15	96,59	139,2	155,39	219,02	469,94	469,94
ebből: ingatlanok	28,44	0,57	19,01	2,41	10,91	30,33	2,19	7,12	61,76	12,94	67,72	245,3	245,3
gépek, berendezések, járművek	3,47	8,25	1,73	2,08	84,46	0,3	50,66	9,84	16,47	9,34	40,43	112,48	112,48
tenyészállatok	102,68	58,04	158,48	97,04	174,22	105,19	178,69	62,79	54,68	103,95	106,42	95,51	95,51
befejezetlen beruházások	7,77	0	17,82	0	0,29	3,53	1,31	16,52	5,86	12,8	4,08	13,05	13,05
Beruházási támogatások	0	0	13,2	0	0	0	3,22	12,9	17,12	0,38	27,89	1,05	1,05
Nettó beruházás	-25,03	-40,55	12,02	-85,71	-4,74	-40,34	20,43	-79,19	-48,42	-50,2	-14,67	234,81	234,81

Forrás: AKI

Befejezetlen beruházások érték 17 ezer Ft/számosállatot egyik évben sem haladta meg. Beruházási támogatások volumene rendkívül alacsony tetőpontja 2015-ben érte el 27, 89 ezer Ft/számosállattal, ebben az évben láthatunk először nagymértékű növekedést a bruttó beruházási mutatóknál egységesen. Megállapítható hogy a fejlesztésekhez 2005-2006 és 2008-2010 években nem vettek igénybe támogatásokat. Ezekben az években a tenyészállat beszerzések voltak jellemzőek, kivétel ez alól a 2009. év, amikor jelentős gépfejlesztések valósultak meg. A 2010- es években a baromfiágazatra igénybe vehető támogatások mértéke jelentősen nőtt, a táblázat adatai alapján jól látható hogy a kis gazdaságokban a beruházási támogatások igénybe vétele, ha kis mértékben is, de erre az időszakra jellemző.

2. táblázat: A közepes gazdaságok beruházásainak szerkezete, 1000 Ft/számosállat

Mutató	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bruttó beruházás	91,98	74,08	79,17	106,39	132,65	46,26	43,72	61,15	451,19	93,39	121	226,89	226,89
ebből: ingatlanok	32,85	12,01	35,49	48,65	20,52	0	2,31	9,92	64,7	19,09	54	17,76	17,76
gépek, berendezések, járművek	35,62	40,17	19,16	23,72	69,56	7,72	21,77	8,23	240,91	31,51	30,78	97,18	97,18
tenyészállatok	12,77	20,18	21,96	22,73	36,88	38,5	16,84	22,75	47,22	25,63	33,91	42,06	42,06
befejezetlen beruházások	5,91	1,43	0,43	4,13	0	0	0	18,4	97,38	6,31	2,01	67,52	67,52
Beruházási támogatások	0	0	1,73	0,7	1,49	0	0	0,22	64,69	7,02	17,34	0	0
Nettó beruházás	-7,12	-17,41	5,8	13,72	33,62	-37,69	-18,18	-21,38	215,21	8,38	16,1	96,55	96,55

Forrás: AKI

A közepes gazdaságok bruttó beruházásai szintén változékony képet mutatnak a vizsgált időszakban volumene csaknem a fele, mint a kicsiknél a 2016-2017 években regisztrált értéknek, de látható hogy a többi évben is jelentősen alacsonyabb. A kis üzemmérethez hasonlóan legnagyobb részarányát itt is a tenyészállatberuházások teszi ki. Alig a fele, sőt egyes

években alig a negyede, mint a kicsiknek ezzel szemben viszont néhány évben a gépek beruházási volumene meghaladja a tenyészállatok értékét, amely a kisgazdaságoknál nem volt jellemző. Ingatlanok és a berendezések fejlesztésének volumene évenként változó, a legtöbb évben magasabb is az értéke, mint a kicsiknek a gépek, berendezések esetében legmagasabb értéket 2013-ban regisztráltak 204,91 ezer Ft/számosállattal. A kisgazdaságokra jellemző beruházási volument csak 2016-2017 években nem haladta meg.

Befejezetlen beruházásai meglehetősen változó képűt mutatnak, legmagasabb értéke számosállatra vetítve 97,38 ezer Ft. A beruházási támogatásokat vizsgálva láthatjuk, hogy eloszlása egyetlen, 6 évben is 0 ezer Ft/számosállatot jegyezték fel. Jellemző hogy ezek a vállalkozások igyekeztek beruházásaikat éven belül üzembe helyezni. A legnagyobb mértékű fejlesztést 2013-ban valósították meg, amely leginkább a gépesítés fejlesztését jelentette. A beruházás folyamata jelentősen átnyúlt a következő évre, hiszen egy számosállatra vetítve 64,6 ezer Ft befjezetlen beruházást csak a következő évben helyeztek üzembe.

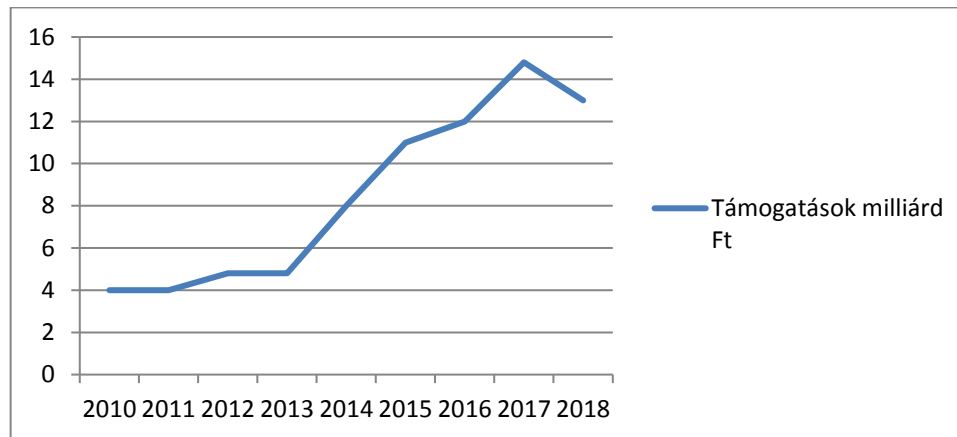
3. táblázat: A nagy gazdaságok beruházásainak szerkezete, 1000 Ft/számosállat

Mutató	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bruttó beruházás	265,26	250,75	100,66	197,44	173,27	138,23	122,49	205,24	221,9	231,31	110,04	202,83	208,52
ebből: ingatlanok	7,56	35,91	38,3	75,71	40,56	16,67	23,54	27,69	45,16	60,08	22,16	37,73	38,57
gépek, berendezések, járművek	29,45	60,15	26,68	23,68	36,18	26,32	17,03	41,24	46,25	61,81	27,95	43,72	44,77
tenyészállatok	122,33	146,46	19,68	69,1	76,75	66,99	65	113,91	112,6	83,04	53,22	111,75	115,36
befejezetlen beruházások	84,68	3,91	8,41	25,05	17,93	21,96	14,12	18,63	6,81	3,01	3,33	3,59	3,59
Beruházási támogatások	5,9	12,76	3,2	3,73	23,04	20,21	8,2	7,16	24	23,34	20,94	0	0
Nettó beruházás	30,02	-1,24	-10,06	91,42	31,51	12,11	-8,42	22,21	56,61	83,08	9,65	18,26	20,42

Forrás: AKI

A nagygazdaságok bruttó beruházásait tekintve szintén látható ingadozás, mint ahogy az eddig vizsgált üzemméreteknél is. Legnagyobb részarányát itt is a tenyészállatok teszi ki, 2006-ban 146,46 ezer Ft/szamosállatot regisztráltak, míg a következő évben már csak 19,08 ezer Ft/szamosállat. Ilyen mértékű hullámvész egyik üzemméreteknél sem volt látható. Gépberuházások nagyobb arányúak, mint az ingatlanfejlesztések, de a vizsgált időszakban az értékek jelentősen változóak. Befejezetlen beruházások értéke a legmagasabb volumenű, ami azt jelzi, hogy a nagygazdaságok több évre átnyúló fejlesztéseket valósítanak meg. Ahogy a beruházásai támogatások lehívása is ebben az esetben a legmagasabb és az eloszlásuk is kedvező, viszont 2016-2017 kiemelkedő időszak hiszen 0 ezer Ft /szamosállatot jegyeztek fel. De ez nem befolyásolta a bruttó beruházások mértékét, amely ebben 2016-2017-ben érte el legkiemelkedőbb értéket. Jól látható tehát hogy a nagyobb gazdaságok a beruházási támogatások lehívása szempontjából jóval kedvezőbb helyzetben vannak. Ennek oka részben, hogy a támogatások alapösszege túl magas a kis és közepes gazdaságok számára, részben pedig hogy jelentősebb mennyiségű saját forrás hiányában a hitelhez jutásuk is sokkal nehezebb, ennek következtében nagyobb volumenű fejlesztések megvalósítása számukra komoly nehézségekbe ütközik.

A baromfiágazatnak juttatott támogatások 2010-es években jelentősen megnövekedtek (2. ábra). 2010-hez képest 2018-ban 2,5 szeresére nőtt. Jellemzően állatjóléti támogatásokról beszélhetünk ebben az időszakban.

2. ábra: Baromfiágazatnak nyújtott támogatások 2010-2019.

Jogcímek melyekre a támogatások igénybe vehetők: a takarmányok nem kívánatos anyagtartalma mentességének biztosítása, állati fehérjementes takarmány használata, a takarmányozáshoz ivóvíz minőségű víz biztosítása, a vágóhidak esetében pedig a mechanikai sérülés megelőzése, valamint a kíméletes állatmozgatás és szállítás biztosítása (139/2007. (XI. 28.) FVM rendelet). Legmagasabb támogatási összeg 2017-ben volt igényelhető. A 12 milliárdos alapösszeget a Kormány kétszer egészítette ki összesen 2,3 milliárd Ft-tal. Ezen felül a baromfitelepek korszerűsítésére a tojótyúk tartók számára volt igényelhető telepenként 1 200-200 millió Ft közötti támogatás (78/2011. (VIII. 3.) VM rendelet). 2012-ben 1,35 milliárd forintot fordított a Kormány az állatbetegségek megelőzésére szolgáló támogatásokra a baromfiágazatban (23/2011. (III. 28.) VM rendelet).

Következtetések

Összehasonlítva a 3 üzemméretet, láthatjuk, hogy beruházásaiknak regisztrált értékei mindhárom esetben rendkívül változékonyak. A különböző mutatók eloszlása az egyes típusok tekintetében az üzemméreti sajátosságok befolyásolják. Mint a kicsiknél az alacsony volumenű és kedvezőtlen eloszlású beruházási támogatások alakulása az önerő hiánya okozza. Ezzel

szemben nagyokat vizsgálva láthatjuk, hogy sokkal kedvezőbb értékeket tapasztalunk, ami nagyobb mértékű önerő és szélesebb skálájú lehetőségeknek köszönhető.

Emellett jól látható, hogy a bruttó beruházások tekintetében mégis a kicsik járnak az élen, de nettó beruházások tekintetében ez a sorrend megváltozik, amely annyit tesz, hogy a kicsik a pótló beruházásokat nem tudták teljesíteni, míg a közepes és nagy üzemmérettel rendelkező gazdaságok esetében ez kedvezőbben alakult. Mindhárom vizsgált típus tekintetében láthatunk egy kiugró időszakot 2016-2017-ben mind a bruttó és a nettó beruházásokat tekintve, ezt alátámasztja a beruházási támogatások ugrásszerű növekedése, amelyek jellemzően állatjóléti támogatásokat lehetett igénybe venni.

Irodalomjegyzék

- Aliczki K. 2012. Baromfi Ágazat helyzete és kilátásai rövid és középtávon, Budapest, Agrárgazdasági Kutató Intézet, 1-3 pp 13-17pp
- Aliczki K., Garay R., Mándi-Nagy D., Nagy L., Vöneki É., Varga E. 2013. Magyar mezőgazdaság főbb ágazatainak helyzete, piaci kilátásai rövid és középtávon, Agrárgazdasági Kutató Intézet, Primate Kft, Budapest 133p.
- Benke H. .2013. Versenyképes marketingstratégiák a hazai brojler ágazat takarmányellátó berendezéseinek piacán, Mosonmagyaróvár, Phd értekezés 32-33 pp.
- Juhász A., Dr. Fazekas S., Győrffy B. 2017. A Magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar számokban 2016. Budapest, Agrárgazdasági Kutató Intézet 23-25pp.
- Szöllősi L., Nábrádi A. 2008. A magyar baromfi ágazat aktuális problémái, Debrecen, Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum 3.pp

Szóllósi L. 2008. A vágócsirke vertikum modellezése és gazdasági elemzése egy az észak –
alföldi régióban működő integráció alapján. Debrecen, PhD értékezés 6-10pp

Szóllósi L. 2008. Brojler csirke hizlalás ökonómiai helyzete Magyarországon, *Agártudományi
közlemények*, 2008/29. különszám **1.** 1-2pp.

INTERNET1 [https://www.agronaplo.hu/szakfolyoirat/2007/05/tartastechnologia/a-
baromfitartas-technologiai-fejlesztesei-a-tamogatasok-felhasznalasaval](https://www.agronaplo.hu/szakfolyoirat/2007/05/tartastechnologia/a-baromfitartas-technologiai-fejlesztesei-a-tamogatasok-felhasznalasaval) (2019.05.29.)

INTERNET2 <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/02/363.html> (2019.05.30)

Rendeletek

A baromfiágazatban igénybe vehető állatjóléti támogatások feltételeiről szóló 139/2007. (XI.

28.) FVM rendelet

78/2011. (VIII. 3.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a baromfi
telepek korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről

23/2011. (III. 28.) VM rendelet az egyes állatbetegségek megelőzésével, illetve leküzdésével
kapcsolatos támogatások igénylésének és kifizetésének rendjéről